

GAZDÁLKODJ ÖKOSAN A SZIGETKÖZBEN!

A HUFH30004 SZIGETKÖZ
KIEMELT JELENTŐSÉGŰ
TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLET
FENNTARTÁSI TERVÉNEK
KIVONATA

GAZDÁLKODJ ÖKOSAN!

NATURA 2000 FOGALOMTÁR

- ❖ közösségi jelentőségű fajok: a Natura 2000 rendelet 2. A) és 3. A) számú mellékletében meghatározott azon fajok, amelyek közösségi szempontból veszélyeztetettek, sérülékenyek, ritkák, illetőleg bennszülöttek;
- ❖ közösségi jelentőségű élőhelytípusok: a Natura 2000 rendelet 4. A) számú mellékletében meghatározott azon közösségi élőhelytípusok, amelyeket közösségi szinten az eltűnés veszélye fenyeget, vagy elterjedési területük zsugorodása, illetőleg erendően korlátozott elterjedésük következtében kis területen lelhetők fel;
- ❖ kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület: olyan közösségi jelentőségű terület, amelyen legalább egy kiemelt közösségi jelentőségű faj állománya, élőhelye vagy legalább egy kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus található, az Európai Unió jogi aktusával történt jóváhagyást követően az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikke (4) bekezdésének megfelelő természetvédelmi célkitűzés meghatározásával jogszabályban kihirdetésre került, és amelyre a kiemelt jelentőségű közösségi fajok, illetve kiemelt jelentőségű közösségi élőhelytípusok természetvédelmi helyzetének helyreállítása, illetve fenntartása érdekében az e rendelet szerinti természetvédelmi előírások alkalmazandók;
- ❖ közösségi jelentőségű terület: olyan terület, amely jelentős mértékben hozzájárul a 2. vagy 3. számú mellékletben felsorolt közösségi jelentőségű vagy kiemelt közösségi jelentőségű fajok, illetve a 4. számú mellékletben szereplő közösségi jelentőségű vagy kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartásához, helyreállításához, továbbá a Natura 2000 hálózat egységességéhez, illetve a biológiai sokféleség megőrzéséhez.

ELŐSZÓ

A Natura 2000 területek az európai, közösségi jelentőségű ritka és veszélyeztetett fajok (jelölő fajok), illetve élőhelyeik (jelölő élőhelyeik) védelme érdekében kijelölt területek hálózata. Kijelölésük célja a jelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fejlesztése, illetve – szükség esetén – helyreállítása. A védelem céljait az Európai Unió két irányelvében határozta meg, amelyekben egyben kötelezi a tagországokat a Natura 2000 hálózat lehatárolására. Hazánkban összesen 525 Natura 2000 területet jelöltek ki közel 2 millió hektár kiterjedésben. Ezzel hazánk a pannon biogeográfiai régió részeként jelentős mértékben járul hozzá Európa természeti értékeinek közösségi megőrzéséhez.

A hazai Natura 2000 területek kijelölését és az erre vonatkozó szabályokat a 275/2004. (X. 8.) kormányrendelet határozza meg, a területek helyrajzi szám szintű kihirdetése pedig a 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletben történt meg.

Az irányelvek céljainak teljesítése érdekében a tagállamok a Natura 2000 területekre fenntartási tervet készítenek. Ezek rögzítik a természetvédelmi célkitűzéseket és a területhasználókkal együtt kialakított kezelési javaslatokat. Azonban ez a dokumentum terjedelme miatt nem alkalmas arra, hogy gyakorlati kézikönyvként használjuk, éppen ezért szükségesnek tartottuk, hogy a fenntartási tervek javasolt előírásai alapján áttekinthető kézikönyveket készítsünk a Natura 2000 területekre. Mivel a fenntartási terv kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg, kötelezettségeket nem írhat elő, így a jelen kézikönyv is csak gazdálkodási javaslatokat tartalmaz az egyéb jogszabályokban megtalálható kötelező érvényű előírásokon túl. A száraz felsorolásokat azonban igyekeztünk szemléletesebbé és élvezhetőbbé tenni képekkel, ábrákkal és egyéb illusztrációkkal.

MIT TEHETSZ NATURA 2000 GAZDÁLKODÓKÉNT?

Szeretnéd szabálykövetőként
a kötelező gazdálkodási
szabályokat betartani?

Tájékozódj a kötelező
jogszabályi előírásokról
kiadványunkból, a ***www.ferto-hansag.hu/gazdalkodoknak.html***
weboldalunkról,
illetve igazgatóságunk, vagy
a GyepTanácsadói szolgálat
szakembereinél, akik szívesen
segítenek információkkal,
tanácsaikkal!

Gondosan tartsd be
az előírásokat!

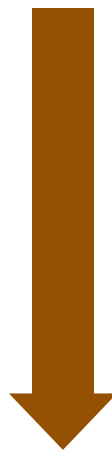
Az előírások betartásával
Natura 2000
kompenzációs támogatást
igényelhetsz

...és mindemellett szeretnéd,
ha **elfogadható jövedelmed**
is származna a földedből?

A kompenzációs támogatáson
túl jelenleg további agrár-
illetve erdészeti támogatások
érhetőek el, továbbá lesznek
elérhetőek a támogatási
rendszer új periódusában is:
www.palyazat.gov.hu

Válassz céljaidnak és a terület
adottságainak megfelelően
az önkéntes támogatási
lehetőségek közül!

Szereted a **természetet**,
azt **óvni** és gazdagítani
szeretnéd?

Ismerd meg jobban
kiadványunkból földednek
természeti értékeit és tudj
meg többet arról, hogyan
óvhatod őket

A gazdálkodás és a
mindennapi élet során is
vedd figyelembe a kiadvány
javaslatait

Elégedetten és nyugodt lelkiismerettel élvezheted földednek minden hozadékát
szabálykövető és a természet gazdagságáért is felelősséget vállaló gazdaként!

JOGSZABÁLY ÁLTAL MEGHATÁROZOTT KÖTELEZŐ GYEPGAZDÁLKODÁSI ELŐÍRÁSOK

A Natura 2000 gyepterületek földhasználati szabályairól szóló **269/2007. Kormányrendelet** alapján (A jogszabály bővebb tartalma megtekinthető: <https://www.ferto-hansag.hu/gazdalkodoknak.html>)

- ❖ A gyepterületeket **legeltetéssel, illetve kaszálással** kell hasznosítani.
- ❖ Gyepterületen csak **szarvasmarha, juh, kecske, szamár, ló és bivaly** legeltethető.
- ❖ A gyepterület **túllegeltetése tilos**.
- ❖ A gazdálkodási tevékenység során a **gyepfelszín maradandó károsítása tilos**.
- ❖ Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, **trágya kiszórása tilos**.
- ❖ A terület **legalább 5, legfeljebb 10%-át** kaszálásonként változó helyen **kaszálatlanul kell hagyni**.
- ❖ A **belvíz** gyepterületről történő **elvezetése** és a gyepterület öntözése **tilos**.
- ❖ **Napnyugtatól napkeltéig a gépi munkavégzés tilos**.
- ❖ A Natura 2000 gyepterületeken területi természetvédelmi hatóságnak, helyi jelentőségű védett természeti területnek minősülő Natura 2000 gyepterület esetében a települési önkormányzat jegyzőjének az engedélye szükséges, amelyet természetvédelmi hatósági jogkörében eljárva ad ki:
 - ❖ a) a **nád irtásához**, valamint
 - ❖ b) az **október 31. és április 23. között** történő **legeltetéshez**
- ❖ Vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges. A vadászati hatósághoz a kérelem elektronikus űrlap útján is benyújtható.
- ❖ A **kaszálást** a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől, az ott élő **állatok zárványterületre szorítása nélkül** kell elvégezni. A kaszálás során **vadriasztó lánc használata kötelező**.
- ❖ Az **inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni**, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat **tilos**.
- ❖ A **kaszálás tervezett időpontját** a tevékenység megkezdése előtt a földhasználonak legalább öt munkanappal **írásban be kell jelentenie** a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak.
- ❖ Gyepterületen a **szálas takarmány tárolása** a kaszálást követő **30 napon túl tilos**.
- ❖ **Amennyiben a terület országos védeettséget is élvez, illetve van már elfogadott természetvédelmi kezelési terve, úgy azok előírásai is kötelező érvényűek!**

JOGSZABÁLY ÁLTAL MEGHATÁROZOTT KÖTELEZŐ ERDŐGAZDÁLKODÁSI ELŐÍRÁSOK

- ❖ A természet védelméről szóló **1996. évi LIII. tv. (Tvt.)**
- ❖ Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló **2009. évi XXXVII. tv. (Etv.)**
- ❖ **60/2013. (VII.19) VM rendelet** a 2013. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról
- ❖ **69/2016. (X. 14.) FM rendelet** a 2016. évi körzeti erdőtervezésről, erdőgazdálkodásról (Győri erdőtervezési körzet) **erdőtervi rendelet előírásai**

FONTOSABB ELŐÍRÁSOK A JOGSZABÁLYOKBÓL (RÉSZLET):

- ❖ **Faanyagtermelést nem szolgáló üzem mód** meghatározása a jelölő faj, vagy védett faj jelentős állományának élőhelyén, fokozottan védett területen.
- ❖ Erdőtervezéskor figyelemmel kell lenni a természetességi állapot, a biológiai és genetikai sokféleség, fajkészlet fenntartására, javítására; természeti- és tájképi értékek megőrzésére, az erdőtársulás sokszínűségének fenntartására.
- ❖ Természetes, természet szerű és származék erdőkben a termőhelynek nem megfelelő, vagy **az erdészeti tájidegen elegyfajokat** – különös tekintettel az intenzíven terjedő fajokra – **lehetőség szerint teljes mértékben vissza kell szorítani.**
- ❖ **Az erdőborítás minél folyamatosabb fenntartására** kell törekedni, ügyelni kell a **korosztályi viszonyok egyenletességére**, és hogy mindig legyen **idős erdő.**
- ❖ Erdőnevelésnél fontos a **tájidegen fajok, főleg inváziós fajok visszaszorítása, őshonos elegyfajok** egyarányának **növelése**, és a faállomány szerkezeti változatosságának növelése, meglévő **cserjeszint és erdőszegélyek megőrzése.**
- ❖ A közösségi jelentőségű, fához kötötten fejlődő, **jelölő bogárfajok**, illetve a védett, közösségi jelentőségű erdei **madár-** és jelölő **denevérfajok** védelme érdekében a fahasználatokat **idős, nagyméretű fák** és álló, vastag, **holt faanyag** folyamatos jelenlétének **biztosításával** kell megtervezni.
- ❖ Feketególya, réti sas, parlagi sas, kerecsensólyom, uhu, védett, ill. fokozottan védett madárfajok **fészke körül** fészkelési időben **100-400 m-en belül erdőgazdálkodási tevékenységet** javasolt **szüneteltetni**, illetve fészkelésre alkalmas nagy koronájú fák, facsoportok, idős fák meghagyását számukra.
- ❖ Védett és/vagy közösségi jelentőségű **geofiton növények** jelentős állományának erdőtervben rögzített élőhelyéül szolgáló erdőben 02.15-03.31-ig fakitermelés csak a védett természeti terület természetvédelmi kezeléséért felelős szervvel egyeztetett módon végezhető.
- ❖ A nagy kiterjedésű, egykorú és kevés fafajból álló erdők lombkorona-, cserje-, valamint lágyszárú szintjében **elő kell segíteni a faji, életkori és szerkezeti változatosság növekedését.**
- ❖ A fakitermelések során az erdőszegélyek kialakulására, valamint a meglévő **erdőszegélyek kíméletére** különös hangsúlyt kell fektetni.
- ❖ **Őshonos fajokból álló cserjeszintet** legalább olyan mértékben **meg kell hagyni**, vagy a cserjeszint szükségessé váló átmeneti eltávolítását olyan módon kell végrehajtani, hogy az adott erdőtársulásra jellemző cserjeszint kialakulásának feltételei biztosítottak legyenek.

AGRÁR- ÉS ERDÉSZETI TÁMOGATÁSOK

ÁTALAKULÁS ALATT!

- ❖ Jelenleg a Közös Agrárpolitika megújulásával a hazai agrár- és vidékfejlesztési támogatási rendszer is átalakuláson megy át, így az oldalon a korábbi időszak (2014-2020) még érvényben lévő, ideiglenesen meghosszabbított támogatási rendszerében felkínált pályázati lehetőségeit soroljuk fel. Az aktuális támogatásokról tájékozódni a www.palyazat.gov.hu oldalon lehet.
- ❖ Fontos tudni, hogy a jogszabályban foglalt kötelező gyepgazdálkodási előírások terhei miatt kompenzációs támogatás igényelhető, de a többi támogatás önkéntes vállaláson alapul.

Területalapú támogatás (SAPS)

Zöldítés

Natura 2000 kompenzációs támogatás gyepeken

Agrár-környezetgazdálkodási támogatás

Ökológiai gazdálkodás támogatása

Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások

Vízvédelmi célú nem termelő beruházások

Hátrányos területek támogatása

Védett őshonos vagy veszélyeztetett állatfajták megőrzése

Natura 2000 kompenzációs támogatás erdőterületeken

Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása

Erdősítés támogatása

Erdő-környezetvédelmi kifizetés

Erdei ökoszisztémák ellenállóképességének és környezeti értékének növelése

Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése és fejlesztése

Erdőkárak megelőzése és helyreállítása

Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek

Közjóléti funkciók fejlesztése

Erdészeti technológiákra, erdészeti termékek feldolgozására, piaci értékesítésére irányuló beruházások

A SZIGETKÖZRŐL RÖVIDEN

A Szigetköz kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület és különleges madárvédelmi terület is egyben. Területe 17183,02 hektár. Abda, Ásványráró, Bezenye, Darnózseli, Dunakiliti, Dunaremete, Dunaszeg, Dunaszentpál, Dunasziget, Feketeerdő, Gönyű, Győr, Győrladamér, Győrújfalú, Győrzámoly, Halászi, Hédervár, Kimle, Kisbajcs, Kisbodak, Kunsziget, Lipót, Máriakálnok, Mecsér, Mosonmagyaróvár, Nagybajcs, Nagyszentjános, Öttevény, Püski, Rajka, Vámoszabadi, Vének települések határában helyezkedik el.

A Szigetköz természetes élőhelyei közül leggyakrabban **keményfás és puhafás ligeterdőkkel, valamint ártéri mocsárrétekkel**, ritkábban pedig **száraz gyepekkel** (lőszgyepek és rozsnokgyepek) lehet találkozni, **emellett vízfolyások és tavak, lassan áramló vizek természetes növényzete a meghatározó.**

TUDTAD?

A szabályozások előtt árvízkor a Mosoni-Duna tekintélyes vízmennyiséget vezetett. A nagy árvizek több helyen átömlöttek partjain és balra a Szigetközt öntötték el, jobbra pedig átfolytak egészen a Hanságig. A folyót érintő első szabályozások célja az árvíz elleni védekezés volt.

A SZIGETKÖZ JELÖLŐ FAJAI

A Szigetköz és a vele érintkező síksági területek növénytakarójának kialakulásában és mindenkor fenntartásában, alakításában a **folyóvizek játsszák a meghatározó szerepet**. Jelölő növényfaja ennek ellenére csak a kúszó zeller. Azonban számos állatfaj játszik kiemelkedő szerepet az ízeltlábúaktól kezdve a madarakig.

Jelölő fajok: apró fillércsiga, harántfogú törpecsiga, hasas törpecsiga, lápi szitakötő, szarvasbogár, nagy tűzlepke, zanótboglárka, vérfű hangyaboglárka, erdei szitakötő, remetebogár, tompa folyamkagyló, balin, vágó csík, botos kölönte, halványfoltú küllő, széles durbincs, selymes durbincs, réti csík, szivárványos ökle, leánykoncér, törpecsík, lápi póc, német bucó, magyar bucó, dunai tarajosgöte, vöröshasú unka, mocsári teknős, nyugati piszedenevér, közönséges denevér, európai hód, vidra, északi pocok, csörgő réce, tőkés réce, vörös gém, barátréce, kontyos réce, bölömbika, kerцерéce, fekete gólya, fekete harkály, nagy kócsag, rétisas, törpegém, kis bukó, bakcsó, kis kárókatona.

VIZES ÉS VÍZHEZ KÖTŐDŐ ÉLŐHELYEK

A **hínárközösségeket** elsősorban a folyók, áramló vízű csatornák hínárnövényzete és az álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete képviseli, de kis kiterjedésben találunk források, gyors folyású patakok hínárnövényzetéhez és lápi hínárhoz sorolható állományokat is.

A folyók, áramló vízű csatornák hínárnövényzete a Mosoni-Duna szinte teljes hosszán, illetve a Duna mellékágrendszerében megtalálható élőhely, mely némely esetben kilométernyi hosszú összefüggő szőnyeget alkot a folyókban. Jellemző fajai a különféle békaszőlők, a sárga vízitők, az ernyős virágkaka.

Az álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete az egykori Duna-ágakban (pl. Zátónyi-Duna), a Mosoni-Duna és a Duna lassú folyású szakaszain, illetve a holtágakban és csatornában jelenik meg. A legyökerező hínarakat leggyakrabban a érdes tócsagaz, a füzéres süllőhínár képviseli, de gyakoriak itt is a békaszőlő fajok. Jellemző hínárfajok még a vízi békatutaj, a vízi rucaöröm, ritkán lehet találkozni a vízi tündérfátyollal. Gyors ütemben terjeszkedő jövény az aprólevelű átokhínár, amely leginkább ezeket az élőhelyeket foglalja el, kiszorítva onnan az őshonos hínárfajokat.

Alacsony vízállás esetén, elsősorban az Öreg-Duna part menti sávjában szárazra került iszapos vagy kavicsos felszínein, zátonyokon, szigeteken alakul ki a nedves felszínnek természetes **pionír növényzete**. A kimutatott előfordulás egy pillanatnyi, a felmérés idején tapasztalható vízviszonyoknak megfelelő kiterjedést mutat, elterjedése a mindenkori vízszintnek és a hordalék lerakódásának megfelelően dinamikusan változik.

Egyéves fajokból álló fajközösségében a fás szárúak legfeljebb magonc formában vannak jelen. Jellemző fajai a kányafű és keserűfű fajok, az iszapgyopár, a deréce veronika, az üstökös veronika, a vándor veronika, a törpe iszaprojt, a mirrha libatop, a szőrös tőtippán és a varangyszittyó.

NÁDASOK ÉS MOCSARAK

A nádas, gyékényes, tavikákás állományok a legnagyobb kiterjedésben előforduló élőhelyek. A Mosoni-Duna mentén és az Öreg-Duna ágrendszerében a parti zónában, a lassú folyású részekben és öblözetekben (pl. Öntési-tó) mindenhol előfordul, de nagy kiterjedésben találtuk a mentett oldal morotvák által közrefogott területein is.

Állományaikban a magas termetű, gyorsan terjeszkedő, 2-3 m magas növények (nád, széles- és keskenylevelű gyékény) a dominánsak. Ezek nagy versenyképessége miatt az élőhelyek többnyire fajszerények. Jellemző fajok: ebszőlő csucor, sövényiszulák, tavi káka, vízi menta, vízi peszérce, tőzgepáfrány. A kiterjedtebb nádasokat (Lipóti Holt-Duna, Öntési-tó, Árvai-sziget) zártságuk és méretük folytán csak kevésbé fenyegeti a feltöltődés és a gyomosodás veszélye. A hullámtér feltöltődött medreit kitöltő állományaik sérülékenyebbek, gyakran aranyvesszővel és lándzsás őszirózsával fertőzöttek.

Az összefüggő, nagy kiterjedésű **magassásosok** kialakulásának a hullámtéri viszonyok nem kedveznek, így nem jelennek meg számottevő borításban. Előfordulásait rendszerint nádasok és ligeterdők szegélyén, sávos megjelenésben találjuk, valamint a mentett oldal mocsárrétjeinek mélyebb részein, ahol állományai egykori medreket rajzolnak ki.

Uralkodó faj általában a mocsári sás és éles sás. Állományai általában fajszerények (vesszős és réti fűzény, sövényiszulák, közönséges lizinka), de helyenként jelentősebb fajok is megtalálhatók (pl. nyári tőzike, kornistárnics).

A magassásosokhoz hasonlóan a **harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves** mocsári-vízparti növényzet is gyakran sávosan, a vízfolyások változó vízborítású régiójában fordulnak elő.

Gyakran mozaikolnak magassásosokkal, nádasokkal. Jellemző fajai a vízi harmatkása, az ágas békabuzogány, a pántlikafű és a mocsári nőszirm.

A vízparti virágkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak a Duna és a Mosoni-Duna sekély, könnyen felmelegedő részein általában laza szerkezetű, mocsári növények sűrű állományaiból álló vízparti társulások.

Általában csak néhány négyzetméternyi kiterjedésben vannak jelen. Élőhelyeik nyitottak, napfénynek kitettek, a vízszintingadozás nagy. Az élőhely típusban jellemző fajok: virágkáká, ágas békabuzogány, vízi mételykóró, tavi káka, pántlikafű, vízi kányafű, vízi hídör.

NEDVES ÉS ÜDE GYEPEK

A legjellemzőbb előfordulását a **mocsárrétek** jelentik, de kiterjedésük jelentősen csökkent az elmúlt évszázadok során. Állományaik döntő részét a mentett oldalon találjuk, de Dunasziget határában az Öreg-Duna árterén is maradtak meg szép állományaik.

Jellemző gyepalkotó fűfajai: réti csenkesz, réti ecsetpázsit, gyepes sédبúza. Gyakori kísérőelemei: szürke aszat, festő zsoltina, magyar imola, őszi kikerics, réti iszalag, északi galaj. Az alsó-szigetközi mocsárrétek a Duna elterelését követően erőteljes szárazodásnak indultak. Az elöntés és a talajvíz hiánya mellett ennek másik fő oka a kaszálás, legeltetés elmaradása volt. A jobb állapotú mocsárréteket ma is rendszeresen használják. Azonban ennek az elmaradása gyors és határozott gyomosodással jár, ebben az aranyvessző játsza a vezérszerepet. A szárazabb részekben további jelenség a cserjésedés.

Kékperjés láprétek a mentett oldalon, az árvízvédelmi töltéssel párhuzamosan jelennek meg főleg Ásványráró, Dunaszeg és Győrladamér között. Állományai kiszáradó fűzláppokkal és üde cserjésekkel mozaikolnak, messziről felismerhetők a kékperje nagyméretű zombékjairól.

Előfordulásaik reliktum jellegűek, a Duna elterelését követően meginduló kiszáradás miatti jelentős degradáció és erős cserjésedés által veszélyeztetettek. Védett fajokban kifejezetten gazdagok (kornistárnics, hússzínű ujjaskosbor, kései gykphár, mocsári kosbor, mocsári aggófű, kisvirágú pacsirtafű).

Az ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet a hullámtér és a mentett oldal fátlan, vizes élőhelyeinek jellemző növénytakasulása.

Tipikus megjelenési helyei a ligeterdők és csatornák, holtágak szegélyzónája, valamint a kezelés alól felhagyott rétek, ahol magas termetű kétszikű fajokból (pl. közönséges lizinka, lósóska fajok, fekete nádálytő, borzas fűzike, fűzény fajok, ritkábban a sárga borkóró sűrű állományai alakulnak ki. Itt jellemző leginkább az országosan ritka patakparti aggófű előfordulása. Nagyon gyakran agresszív lágyszárú özönfajokkal (aranyvesszővel, lándzsás őszirózsával) kevert állományai figyelhetők meg.

A franciaperjés rétek másodlagosan, általában az árvízvédelmi töltés szomszédságában, azzal párhuzamos sávban, vagy kisebb mezofil gyepfoltokon jelennek meg.

Állományaikat színtettség jellemzi, a felső szintet a magas termetű, gyéren sarjadzó szálfűvek, majd a közepesen magas és jól sarjadzó, végül az alacsony növésű, jól sarjadzó fűfajok alkotják. Uralkodó fűfajuk a franciaperje, csomós ebir, a réti csenkesz, a szárazabbá váló állományokban helyenként a sudár rozsnok, pusztai csenkesz is megjelenik. Esetenként kétszikűekben gazdagok is lehetnek (mezei zsálya, mezei varfű, réti és egyenes iszalag, fehér mécsvirág, magyar imola, egyenes pimpó), helyenként ritkább fajok is megjelennek (pl. kék iringó, vérveres vajvirág).

SZÁRAZ GYEPEK

Az erdőssztyeprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok a Felső-Szigetköz száraz tölgysesének erdőszegélyében, illetve az Öreg-Duna Szigetközön kívül eső azon szakaszán jellemző, ahol megjelennek a magaspartok. A legtermészetesebb állapotban fennmaradt állomány a Gönyűtől keletre, a Cuhai-Bakonyér torkolatától keletre húzódó Proletár, ahol a viszonylag természetes épségében fennmaradt partoldal meredeken törik le a Duna árteréig.

A természetközeli állapotot több növényfaj előfordulása bizonyítja, legjelentősebb az apró nőszirm. A felső-szigetközi állományokban a sudár rozsnok dominál, mellette tollas szálkaperje, imola fajok, réti galaj, üstökös pacsirtafű, mezei zsálya, ebfojtó müge jellemző, de ebben az élőhely típusban jelenik meg érdekes színezőelemként a tűzliliom, vitézkosbor, méhbangó, tarka nőszirm is.

Löszgyepet csak Halászi és Kunsziget mellett találunk a Mosoni-Duna hordalékkúpján. Fajösszetételük természetes állapotban gazdag és összetett, de a megtalált állományok a használat miatt elszegényedtek, ennek ellenére kétszikűekben gazdagok.

A domináns pusztai csenkesz mellett jellemző az kisvirágú csüdfű, a sudár rozsnok, a kései pityang, a tollas szálkaperje, a közönséges kakukkfű és a sarlós gamandor előfordulása. Talajuk löszön kialakult réti csernozjom.

Homoki sztyeprétek a vizsgált területen az Öreg-Duna és a Mosoni-Duna egy-egy pontján jelennek meg. Az Öreg-Duna mellett a Rajkai Tározótér egyik holtága mellett a buckán, kis területen alkot fajgazdag és a tájban egyedi társulást.

Jellemző itt a pusztai csenkesz, a sudár rozsnok, a pelyhes zabfű, a vajsínű ördög szem, a fényes sás, a hatsoros varjúháj, a sarlós gamandor és előfordul a sömörös kosbor. A Mosoni-Duna mellett, Győr-Bácsa határában található Szent Vid domb és környéke egykor összefüggő homokbuckás terület volt, amely mára nagyobb részben degradálódott illetve becserjésedett (fehér nyárral), továbbá jelentős részét beépítették, amely folyamat napjainkban is tart. Jellemző fajai közönségesebb homoki növények, de itt található a védett kései szegfű és a homoki vértő egyetlen szigetközi termőhelye.

AZ ÜDE ÉS KISZÁRADÓ RÉTEKRE VONATKOZÓ KEZELÉSI ELVEK

Facsoportok, cserjesávok

*Kaszálatlanul hagyott búvó- és
magszóró területek*

A TERMÉSZETVÉDELMI CÉL A VÁLTOZATOS, JÓ
TERMÉSZETESSÉGŰ RÉTEK FENNTARTÁSA MEGFELELŐ
VÍZELLÁTÁS BIZTOSÍTÁSÁVAL, MOZAIKOS KASZÁLÁSSAL.

CÉLOK:

- ❖ Állapotuk fenntartása.
- ❖ Természetességük megőrzése (jó vízellátás mellett csak kaszálással, rendszeresen kiszáradó rétek esetében kaszálással és/vagy legeltetéssel).
- ❖ Ökológiai vízigény biztosítása, elsősorban a területen található vizek visszatartásával, szükség esetén vízpótlással.
- ❖ Becserjésedésük, erdősödésük megakadályozása, a szórtan előforduló őshonos cserjék meghagyása mellett.
- ❖ Az özönnövények, különösen a magas aranyvessző eltávolítása. Erősen fertőzött területeken legalább évente háromszor.

Érintett közösségi jelentőségű fajok:

Kisfészkű aszat, hasas törpecsiga, nagy tűzlepke, zanótboglárka, vérfű hangyaboglárka, északi pocok

TUJTAD?

A Fertő-Hanság Nemzeti Park működési területén kiemelt jelentőségűek a hangyaboglárkák, melyeket intenzíven kutatunk jelölés-visszafo-gás módszerrel, mely arra is alkalmas, hogy becslést adjon az adott terület hangyaboglár-ka populációjának nagyságára.

SZÁRAZ GYEPEK ÉS KEZELÉSI ELVEIK

CÉLOK:

- ❖ Kiemelt természetvédelmi cél ezen élőhelyek kiterjedésének növelése az egykori, mára megsemmisült lelőhelyeken.
- ❖ A meglévő előfordulási helyek kiemelt védelme és az élőhelytípusok fennmaradásához szükséges kezelések biztosítása.
- ❖ Használata legeltetéssel, szükség esetén tisztító kaszálással.
- ❖ Gyepek cserjésedésének megakadályozása a szórtan megjelenő őshonos cserjék megőrzése mellett.
- ❖ Az özönnövények, különösen a magas aranyvessző eltávolítása. Erősen fertőzött területeken legalább évente háromszor.

TUDTAD?

A magas aranyvessző Észak-Amerikában őshonos faj. Európában a XVII. században elsőként botanikus kertekben ültették dísznövényként. Első kivadásairól a XIX. század közepéről származnak adatok. Ezután néhány évtized alatt jelentős területeken váltak inváziós fajokká Európában. Magyarországon első adata 1848-ból származik, tömeges előfordulásáról 20 év elteltével számoltak be.

Gazdasági károkat okoz erdészeti csemetekertekben, parlagterületeken, tarvágásokon, fiatal telepítésekben, mint gyomnövény.

Zárt állományainak kialakulása teljesen elnyomja az ott élő többi növényt, ami az egész élőhely leromlásához, átalakulásához vezet, emiatt természetvédelmi szempontból is káros.

LEGELTETÉS

ALULLEGELTETÉS

MI TÖRTÉNIK?

- ❖ Fűalom túlzott felhalmozódása, cserjésedés
- ❖ Visszaszorulnak a kistermetű növényfajok és a magról szaporodók
- ❖ Megindul az agresszívabb, nagytermetű fajok hódítása

MIT LEHET TENNI?

- ❖ Szarvasmarhafélékkel történő legeltetés
- ❖ Juhok mellőzése
- ❖ Legeltetés megkezdése előtt cserjék részleges visszaszorítása

TÚLLEGELTETÉS

MI TÖRTÉNIK?

- ❖ Taposási károk
 - Talaj degradálódása
 - Növényzet degradálódása
- ❖ Túlzott szervesanyag felhalmozódás
- ❖ Erős rágás, rágási károk
 - Növényzet nem tud regenerálódni

MIT LEHET TENNI?

- ❖ Az állatlétszám radikális csökkentése
- ❖ De! Nem szabad a legeltetést felhagyni, mert megjelenhetnek a gyomok és nemkívánatos növényfajok.

OPTIMÁLIS ÁLLATLÉTSZÁM ESETÉN: TERMÉSZETSZERŰ, JÓ GYEP

JÓ KASZÁLÁS? ROSSZ KASZÁLÁS?

Mi változott a múlt időszakhoz képest? Miért kell erre nagy hangsúlyt fektetni?
A ma legtöbbször alkalmazott gépi kaszálás erős sokkért éri a gyepet, mivel egy sokkal gyorsabb folyamat, mint a legeltetés vagy mint a kézi kaszálás.

BÚVÓSÁVOK

*A terület 5-10%-án zárványterületek képződése nélkül kell kialakítani!
A kaszálatlan részeket az őszig háborítatlanul kell hagyni, de ősszel célszerű szártépőzni, hogy a vaddisznó túrását megelőzzük.*

MI TÖRTÉNIK, AMIKOR TERV NÉLKÜL KASZÁLUNK?

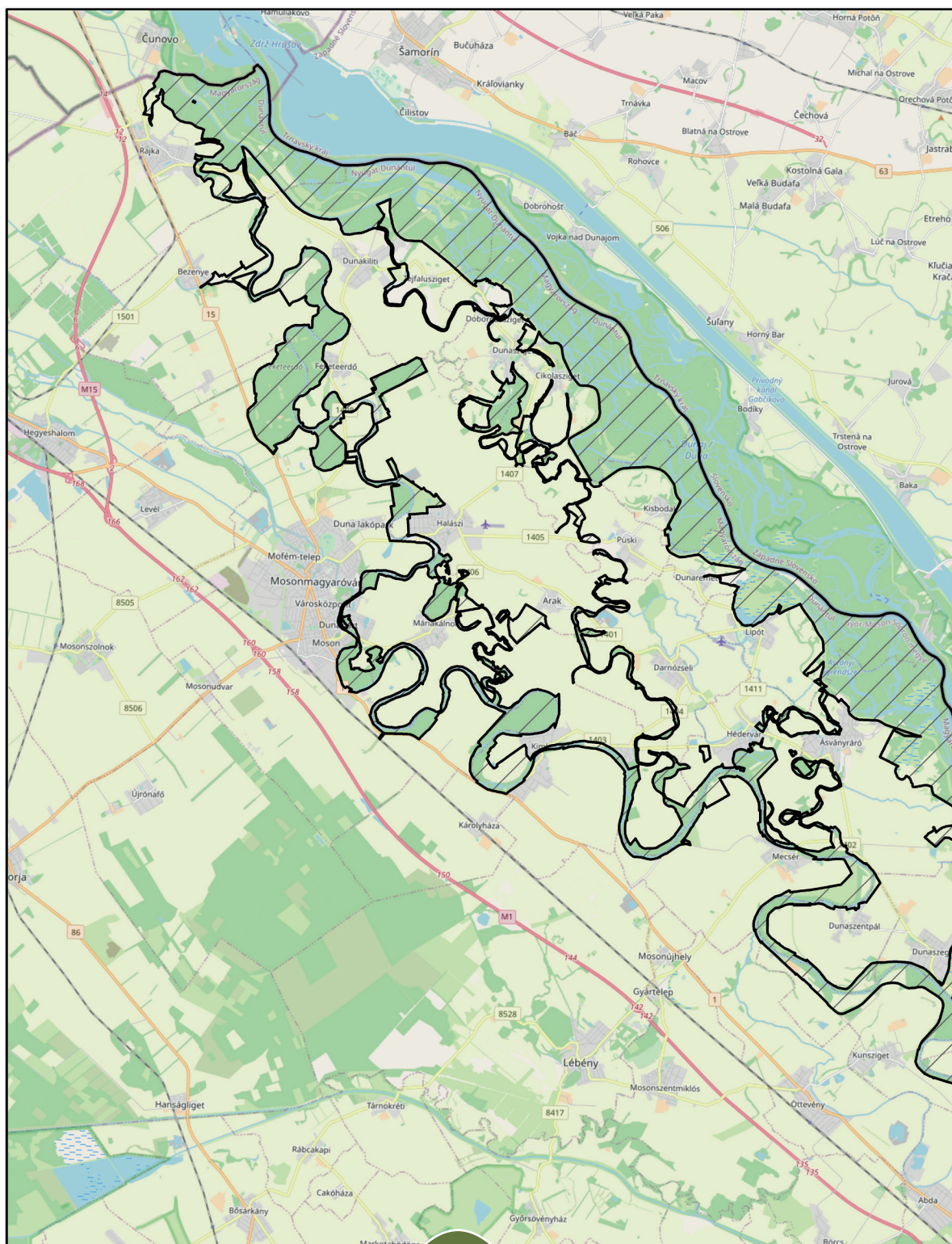
A rendszeresen kaszált területek élővilága állandósul, azaz azok a növények és állatok maradnak csak meg, amik jól tűrik a taposást, kaszálást és a gyors változásokat. A kaszálás nem természetes folyamat, hiszen ilyenkor a növényzeti takarás nagyon gyorsan eltűnik a teljes területről, az ott élő állatfajok búvóhely és táplálék nélkül maradnak.

Miért kell jól kiválasztani az időpontot?

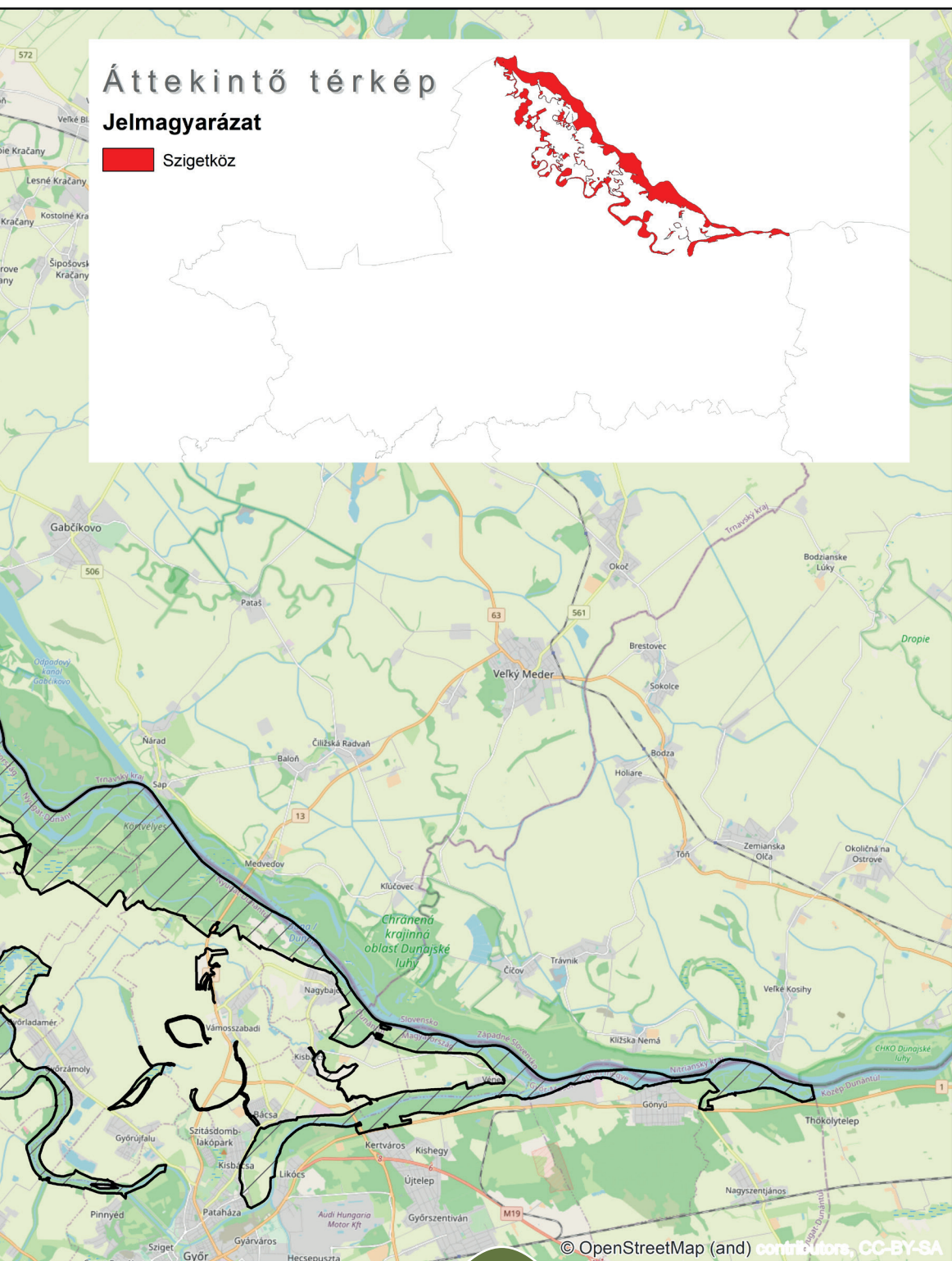
- ❖ A ritka és védett növények érdekében: a magérlelés után.
- ❖ Földön fészkelő madarak érdekében: a fészkelés után, júliustól kezdődően.
- ❖ Védett gerinctelen (leginkább ízeltlábúak, azon belül is lepkék) érdekében: szeptember és október hónapokban.

A SZIGETKÖZ NATURA

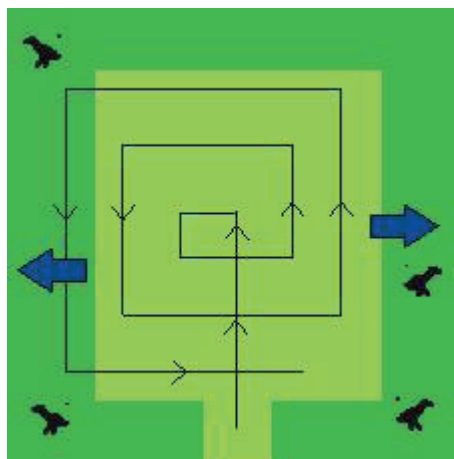
2000 ELHELYEZKEDÉSE

punkra, vagy keresse fel munkatársunkat!

KASZÁLÁSRA VONATKOZÓ JAVASLATOK

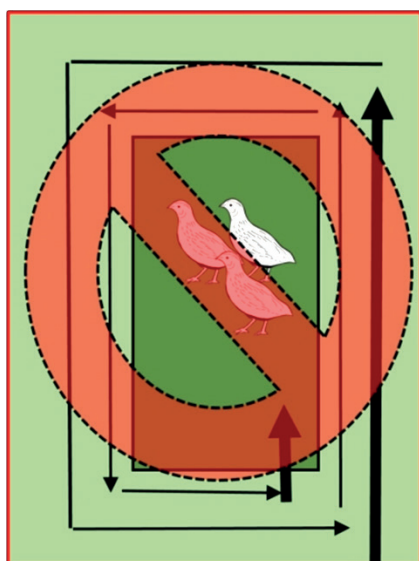
- ❖ Évente egy kaszálás javasolt
- ❖ Dobkaszó és talaj meghajtású rendszer, rendezelő használata nem megengedett.
- ❖ Kaszálás és szárazítás esetén **minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása.**
- ❖ **Június 15. előtti kaszálás** a nemzeti parkkal történt egyeztetés után.
- ❖ **Mozaikos kaszálás** folytatása, egybefüggő kaszált terület nem haladhatja meg az 5 ha-t, vagy a terület 30%-át. A kaszálások között **legalább 1 hónap teljen el!**
- ❖ 20-30% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
- ❖ A kaszátlan területek évente más helyen történő kialakítása.

Kiszorító kaszálás

Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítás, illetve a kaszálás felfüggesztése, és haladéktalanul a nemzeti park igazgatóság értesítése, munkatársainak javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterület kialakítása.

A kaszálás bejelentésről bővebben a QR kód beolvasásával lehet tájékozódni!

MIT NE TEGYÜNK A GYEPEKEN?

- ❖ Felülvetés nem megengedett.
- ❖ Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
- ❖ Tárcsázás nem megengedett.
- ❖ Gyepszellőztetés nem megengedett.
- ❖ Kiszántás nem megengedett.
- ❖ Fogasolás nem megengedett.
- ❖ Felázott talajon munkavégzés nem megengedett.
- ❖ A területen trágyadepónia, széna- és szalmakazlak nem helyezhetők el.

A SZIGETKÖZ ERDEI ÉLŐHELYEI ÉS JELÖLŐ FAJAI

A Szigetközben jelölő erdei élőhelyként vannak jelen az enyves éger és magas kőris alkotta ligeterdők, a keményfás ligeterdők a nagy folyók mentén, valamint az euro-szibériai erdőssztyeppptölgyesek.

Ezekben az erdőkben, vagy közvetlen közelükben a következő érintett fajok találhatóak: vidra, hód, nyugati piszedenevér, közönséges denevér, fekete harkály, fekete gólya, rétisas, de számos egyéb értékes, erdőhöz kötődő ízeltlábú és gerinces fajt is lehetne sorolni!

Az erdő Földünk s a rajta élő emberek egyik életforrása, a természeti tényezőktől és emberi beavatkozásoktól függő életközösség és élőhely.

AZ ERDŐ MEGHATÁROZÓ TAGJAI A FÁK, DE AZ ERDŐ JÓVAL TÖBB MINT FÁK EGYSZERŰ HALMAZA.

A természetes erdő nem csak a természet számára fontos, de olyan hasznos érényei is vannak, melyek **a gazdálkodókat is segítik**:

pl. jobban ellenállnak a viharoknak és mérséklék az erős szelek hatását; a helyben elpusztuló fásszárúak lebomlásukkal hozzájárulnak a talajképződéshez; nagyobb mennyiségű CO₂-t kötnek meg és tárolnak; az erdei növényzet és a talaj megszűri a csapadékvizet, megőrizve a jó ivóvíz bázist; ellenállóbbak a betegségekkel és a kártevőkkel szemben!

JELÖLŐ ERDEI ÉLŐHELYEK SPECIFIKUS CÉLJAI

Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*)

- ❖ Folyamatos, a természetes erdőképnek (fajösszetétel, szerkezet, korosztály) megfelelő erdőborítás biztosítása az élőhely-típusoknak megfelelő termőhelyeken.
- ❖ A nagy kiterjedésű (>1-2 ha) fiatalosok, tarvágások és véghasználati területek kialakulásának megelőzése, a már meglévőként természetes erdőképnek megfelelő erdők kialakítása.
- ❖ Az odvas fák, lábon száradó és földön fekvő holtfa jelenleginél nagyobb mennyiségben történő biztosítása (megőrzése) a hozzá kötődő állatvilág védelme érdekében.
- ❖ A vegyszeres gyomirtás (elsősorban siskanád és szeder ellen) megelőzése megfelelő erdőműveléssel az aljnövényzet védelme érdekében.
- ❖ Az állományokban meglévő, de ott természetes körülmények között nem élő fajok (pl. akác, zöld juhar, erdei fenyő, fekete fenyő, fekete dió) eltávolítása, ahol szükséges.
- ❖ Az állományok közé ékelődő vagy a termőhelyen kialakított nem őshonos fafajú faültetvények helyén az eredeti keményfás ligeterdő fokozatos helyreállítása.

Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

- ❖ Az égerlápok és égeres mocsárerdők állományainak lehetőség szerinti kivonása a fa-termelési célú erdőgazdálkodás alól.
- ❖ A zátonyokon spontán kialakuló bokorfüzesek és fűz-nyár ligeterdők megőrzése.
- ❖ A meglévő állományokban folyamatos, a természetes erdőképnek (fajösszetétel, szerkezet, korosztály) megfelelő erdőborítás biztosítása az élőhely-típusoknak megfelelő termőhelyeken.
- ❖ A nagy kiterjedésű (>1-2 ha) fiatalosok, tarvágások és véghasználati területek kialakulásának megelőzése, a már meglévőként természetes erdőképnek megfelelő erdők kialakítása.
- ❖ Az odvas fák, lábon száradó és földön fekvő holtfa jelenleginél nagyobb mennyiségben történő biztosítása (megőrzése) a hozzá kötődő állatvilág védelme érdekében.
- ❖ A vegyszeres gyomirtás (elsősorban siskanád és szeder ellen) megelőzése megfelelő erdőműveléssel az aljnövényzet védelme érdekében.
- ❖ Az állományokban meglévő, de ott természetes körülmények között nem élő fajok (pl. akác, zöld juhar, fekete dió, nemes nyár, őszirózsa-fajok, nebánctsvirág-fajok, süntők) eltávolítása, ahol szükséges.
- ❖ Az állományok helyén lévő mesterséges faültetvények helyén az eredeti élőhelynek megfelelő erdők vagy gyepek helyreállítása.

ERDEI ÉLŐHELYEK

FÚZLÁPOK

Jellemzése:

Feltöltődőben lévő morotvákban, elhagyott medrekben kialakult **cserjések**, melyeket a **rekettyefűz** félgömb alakú csoportjairól lehet felismerni. Fajszegény élőhely, aljnövényzetében jórészt **sásfajok és a kékperje** fordul elő, a ritkásabb, láprétekek mozaikoló foltokban kornistárnics és nyári tűzike jelenik meg. Mivel ezeknek a holtágaknak a **vize már nincs mozgásban**, állományaik alatt jelentős a **tőzegképződés**. A tőzeges láptalaj hűvös mikroklímát biztosít számukra. Lombkoronaszintjük ritkán fejlődik ki. A fűzlápok tartósan magas vízállás esetén képesek sokáig fennmaradni. Kiszáradás következtében gyorsan beerdősülnek. Kiszáradás esetén a társulás gomosodásnak indul. *Ilyen élőhelyek a Duna Ásványráró és Dunaszeg között, az árvízvédelmi töltéssel párhuzamosan húzódó területén alakultak ki.*

LÁP- ÉS MOCSÁRERDŐK

Jellemzése:

A Szigetközben csak nagyon **kis kiterjedésben** találkozhatunk égeres mocsárerdőkkel és égerlápokkal. Főleg nagyobb **holtágak feltöltődése során** alakulnak ki. Az év nagy részében **bő vízellátottságúak**. Zsombékosokból vagy fűzlápokból alakulnak ki. Országos szinten is **veszélyeztetett élőhelyekről van szó**, megóvásuk a természetvédelem kiemelten fontos feladata. A vízháztartás megváltoztatása eltűnésüket okozza. Élőhelyükön tilos a vízvezetés. *Sajnos a Nováki-csatorna mentén – valószínűleg a magasra állított vízjárás miatt – állományaik pusztulásnak indultak és töredékessé váltak.*

ERDEI ÉLŐHELYEK

BOKORFÜZESEK

Jellemzése:

- ❖ A folyóparton a folyóvizek által lerakott durva **kavicsos hordalékon fejlődnek a csigolya bokorfüzesek**. Évente 5-7 hónapon át kerülnek víz alá.
- ❖ A mellékágak és hullámtéri morotvák vize lassú, vagy időszakos mozgásban van, ezért partjait **iszapos finom homok, vagy iszap** borítja. E finomszemcsésű hordalékon először iszapnövényzet alakul ki. Ezek becserjésedésével jönnek létre a **mandulalevelű bokorfüzesek**.

A Mosoni-Duna esetében a vízszintingadozás kicsi, az elöntések ritkán fordulnak elő, melynek következtében ezek az élőhelyek nagyon töredékesen fordulnak elő, de az Öreg-Duna hullámtérén is beszűkült az élőhelye. *A mindenkori vízjárástól erősen függő, dinamikus élőhely, az ártéri szukcessziósor első fázisa. A szukcessziósor a bokorfüzesek továbbfejlődése után az ártéri fűz-nyár ligeterdők felé mutat.*

FŰZ-NYÁR ÁRTÉRI ERDŐK

Jellemzése:

Alacsonyártéri területeken kialakult, **évente rendszeres elöntést kapó erdők**. Az Öreg-Duna mentén igen jellemző élőhelytípus, a főmeder és az árvízvédelmi töltés közötti terület csaknem egészen előfordul. Fő alkotója a mélyebb, árvízjárta részeken a **fehér fűz**, (Püski térségében a törékeny fűz), melyet magasabb szinteken egyre többfelé **fehér nyár** és **szürke nyár** vált fel. A füzesek fajkészlete szegényes, a rendszeres elöntést kapó állományokban 1-2 jelentősebb faj említhető (pl. nyári tőzike), azonban gyakran tömegesen jelennek meg benne adventív özönfajok. A nemes nyárasok térhódítása következtében **a fűzligetek ma már csak a vízfolyás mentén keskeny sávban léteznek**, nagyobb állományok csak a háborítatlan szigeteken maradtak fenn. *A szukcesszió során keményfás (tölgy-kőris-szil) ligeterdökké alakulnának. Ma már ez a folyamat nem figyelhető meg, az ember által jelentősen átalakított hullámtéri vízrajzi és áramlási viszonyok következtében.*

ERDEI ÉLŐHELYEK

KEMÉNYFÁS ÁRTÉRI ERDŐK

Jellemzése:

Legnagyobb részük ma már ármentett területen található, mely **a szabályozás előtt is csak magas árhullámok esetében került víz alá**. A rajkai Alsó-erdő és a Véneki Somos-erdő tartozik ebbe a típusba. Az erdők **fajgazdagok, dús cserjeszinttel és geofiton (hagymás-gumós) fajokban gazdag** aljnövényzettel rendelkeznek. Fragmentálisan a rajkai Tározótér területén is előfordul az élőhelytípus.

A keményfás ligeterdők a szigetközi magasártér jellemző erdőtársulásai, melyek továbbfejlődése a gyertyános-tölgyesek illetve a zárt száraz tölgyesek felé haladna. A folyamatot azonban ma már az erdészeti kezelés és a hidrológiai viszonyok nagyban befolyásolják, gátolják.

GYERTYÁNOS-KOCSÁNYOS TÖLGYESEK

Jellemzése:

A Mosoni-Duna mentén csak kis kiterjedésben találhatók meg a gyertyános tölgyesek. **Az árterekből kiemelkedő magaslatokat** foglalják el, ezért kiemelkedően magas árhullám esetén sem kerülnek víz alá. Talajuk a félnedves vagy üde vízgazdálkodási fokba sorolható. Lombkoronaszintjük a 25-30 m magasságot is elérheti, cserjeszintjük közepesen, vagy erősen fejlett, a gyepszint borítása tág határok között változhat. *Keményfaligetekkel áll kapcsolatban és dinamikus egyensúlyban. Csapadékos, áradásos években állományaikban előretörhetnek a ligeterdei fajok.*

ERDEI GYŰJTÉS SZABÁLYAI

NEM VÉDETT TERÜLETEKEN

A 2009. évi, az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló XXXVII. törvény értelmében **állami erdőben mindenki csak saját szükségleteinek megfelelő mennyiségű (NEM VÉDETT) gombát, gyógynövényt gyűjthet külön engedély nélkül.**

Ennek mértéke nem haladhatja meg naponta a 2 kg/fő-t.

VÉDETT TERÜLETEKEN

Külön törvényi előírás vonatkozik a védett természeti területen (pl. természetvédelmi terület, tájvédelmi körzet, nemzeti park) való gyűjtésre. Ebben az esetben bármilyen kis mennyiség szedése **csak a természetvédelmi hatóság engedélyével lehetséges. A természetvédelmi engedély beszerzése a gyűjtő feladata.**

TUDTAD?

A sárga gévagomba lombos fák élő vagy elhalt anyagán él. Gyakorinak mondható faj, különösen az árterek erdeiben. Áprilistól októberig találkozhatunk vele. Oldalasan ülő, egyedüli vagy csokros alaplól nő, érdekes zsindelyező kalapokból áll. A kalap vastagsága 1-3 cm lehet, alakja változatos: félkörös, vese-, legyező alakú. Színe a sárga árnyalataiban pompázik! Pereme sokáig élénksárga, lekerekített, később hullámos és éles lesz. A kalap húsa 2 cm vastagságig fehér színű.

FELTÉTELESEN EHETŐ! Szaga és íze enyhe. Fiatalon ehető, de csak 20 perc hőkezelés után!

HA TEHETED, AKKOR
TARTSD MEG AZ IDŐS FÁKAT ÉS HOLTFÁKAT!

MIÉRT
FONTOSAK?

Élőhely, menedék,
táplálékforrás

Madarak, különös tekintettel
az odúlakó madarakra

Denevérek (és egyéb
kisemlősök)

Ízeltlábúak (főként bogarak)

Gombák, mohák, zuzmók

Biológiai folyamatok
fenntartása

Anyag- és energiaforgalom

Termőhely stabilizáció,
regeneráció

Szén-dioxid megkötés

ERDŐK VESZÉLYEZTETŐ TÉNYEZŐI

- ❑ Véghasználatok (tarvágás, végvágás)
- ❑ Sematikus, egyenletes előhasználatok és bontások
- ❑ Holtfa hiánya
- ❑ Cserjeszint és második szint eltávolítása
- ❑ Özönnövények terjedése
- ❑ Túlzottan magas egyedszámú vadállomány
- ❑ Szemetelés
- ❑ Klímaváltozás (csapadékhiány, kiszáradás, kártevők stb.)

JAVASOLT ELŐÍRÁSOK

- ❖ **Megfelelő állományszerkezet kialakítása** → a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
- ❖ **Fakitermelés augusztus 15. és február 1. között.**
- ❖ A nevelővágások során **az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.**
- ❖ Őshonos fafajú állományok véghasználatát során átlagosan **5-20% területi lefedettséget biztosító élőhelyek visszahagyása**, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
- ❖ Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m³/ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő **álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása.**
- ❖ **Örökerdő üzemmódra való áttérés.**
- ❖ Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében **a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása.**
- ❖ Az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedeinek eltávolítása során tekintettel kell lenni a túlzott mértékű kitermelés okozta **lékesedés elkerülésére** a kitermelésre kerülő egyedek kijelölésével vagy a kitermelt idegenhonos fajok egyedeinek helyén, kézi munkával, talaj-előkészítés nélkül, mesterséges felújítás elvégzésével.
- ❖ Kártevők elleni védekezésnél **kímélő technológiák és célirányos kijuttatás** (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
- ❖ Kártevők elleni védekezésnél **biológiai módszerek** (feromoncsapdák, elterelő anyagok) alkalmazása.

SZÁNTÓFÖLDEK TERMÉSZETI ÉRTÉKEI

A kiemelt jelentőségű gyepes, erdős, vagy vizes **élőhelyek közé ékelődve** megtalálhatjuk a szántóföldeket is.

Általánosságban elmondható, hogy a szántók természetvédelmi szempontból kevésbé változatos élőhelyek, mivel általában intenzíven művelt táblák.

VESZÉLYEZTETŐ TÉNYEZŐK

...mégis **élő-, táplálkozó- és szaporodóhelyet** biztosítanak sokféle élőlénynek!

Például:

számtalan rovar életciklusa kötődik ide,
védett madarak táplálkozó-, **fészkelőhelye**,
vadászható fajok táplálkozóterülete.

A növények és állatok egy része a kezelt táblabelsőkben is előfordul, de a kezeletlen táblaszegélyek, fennhagyott búvósávok, kísérő cserje-, vagy fasorok jellemzően fajokban gazdagabb területek.

A biológiai sokféleség megőrzése a gazdálkodó érdeke is, hiszen több állatfaj is gondoskodik természetes úton a kártevők ritkításáról (pl. katicák, füркészek, ragadozó madarak).

KEZELÉSI JAVASLATOK SZÁNTÓKRA

Kezelési javaslatok:

- ❖ A jelölő élőhelyekkel nem határos szántók művelése közvetlenül nem veszélyezteti a fontos élőhelyeket, de hosszabb távon a **gyep művelésre váltás** az optimális megoldás.
- ❖ A természet szerű erdők, vizes élőhelyek, nedves gyepek mellett elhelyezkedő szántók művelése közvetlenül káros hatással lehet a szomszédos jelölő élőhelyekre és fajokra. Itt szükséges néhány **korlátozás** betartása, de a szántó **mielőbbi gyepé alakítása** a legjobb, amit tehetünk.

Fenntartási tervben javasolt korlátozások:

- ❖ **Légi úton** vegyszer, műtrágya kijuttatása **nem** lehetséges
- ❖ **Energetikai** ültetvény **nem** telepíthető
- ❖ Időszakos és állandó **vízállások** körül 3 m-es sávban **talajművelés nem** végezhető

További javasolható előírás:

- ❖ **Vegyszermentesség** a jelölő élőhelyek melletti 50 m-es sávban

Tudtad, hogy a szántóföldi vadvirágok egyes kutatások szerint mára már a legritkább társulásokat alkotják a Földön és egyes típusaik (pl. a lenföldek vadvirágai) kihaltak tekinthetőek?

FŐBB INVÁZIÓS NÖVÉNYFAJOK

ARANYVESSZŐ

Észak-amerikai eredetű behurcolt faj. Sikeressége abban rejlik, hogy az új nyílt felszínű területeken kaszattermésével hamar meg tud jeleni, majd a meghódított területen tarackról szaporodva nagy összefüggő állományokat tud képezni. A zárt aranyvesszős kialakulása az eredeti növénytakaró szinte teljes pusztulását jelenti.

A védekezés legjobb módja a megelőzés, a helyes kaszálási módok alkalmazása. A már erősen fertőzött területeken az aranyvessző foltokat sokkoló kaszálással (évente kétszer, háromszor) kell kezelni.

ZÖLD JUHAR

Hazájában, Észak- és Közép-Amerikában főként vízparti erdőkben uralkodó fafaj.

Közepes termetű fa, melynek bőséges terméseit a szél, a víz és az állatok is terjeszthetik. Sikeressége ezek mellett a jó csírázóképeségében és intenzív tuskósarjképzésében rejlik.

Rövid élettartama miatt elegendő lehet a termős példányok kivágásával védekezni ellene. Sarjait mechanikus úton, valamint növényvédőszerrel lekenve lehet elpusztítani.

FEHÉR AKÁC

Észak-Amerika keleti felén őshonos faj. Napjainkban világszerte az egyik leggyakrabban termesztett lombos fafajként tartják számon. Az akác, ahol megtelepedett és kedvezőek számára a feltételek, magbankjának és sarjadzó képességének köszönhetően csak hosszú idő alatt, nagy nehézségek árán szorítható vissza. Erőteljesen átalakítja környezetét. A mechanikai védekezés csak hosszútávon célravezető. A vegyszeres kezelés esetén a fiatal egyedek lombfakadás utáni permetezését, idősebb egyedeknél a kéreg eltávolítása, gyűrűzése után a kenését, a tuskó vágási felületének kezelését javasolják.

BÁLVÁNYFA

Eredetileg Kelet-Ázsia fafaja, hazánkba szándékos betelepítés útján került erdészeti és kertészeti céllal. Rendkívül agresszívan terjed, allelopátiás hatásán, árnyékolásán és a talaj nitrogénszintjének növelésén keresztül átalakítja a területek növényközösségét. Leginkább száraz gyepekben, bokorerdőkben, homoki gyepekben veszélyes özöngyom, de akár épületek, utak hasadékaiban is megtelepedhet, gyorsítva azok állapotának romlását. A talajfelszín bolygatása kifejezetten kedvez terjedésének. Tulajdonságai, életképessége következtében térfoglalása jelentős anyagi ráfordítások árán korlátozható. Kiváló sarjadzóképesége miatt teljes visszaszorítása kizárólag mechanikai módszerekkel szinte lehetetlen.

További információ: www.invaziosfajok.hu

INTENZÍVEN TERJEDŐ NÖVÉNYFAJOK ELLENI KÉMIAI VÉDEKEZÉS

A Natura 2000 és védett természeti területeken a különböző növényvédő szerek használatát a lehető legalacsonyabb mértékre szükséges csökkenteni. Az intenzíven terjedő növényfajok (közismertebb elnevezésük özönnövények) esetében azonban néha nem kerülhető el a vegyszeres irtás. A vegyszeres irtásokat többnyire totális gyomirtószerekkel vagy azok kombinációjával lehet végezni, melyek nem szelektívek, így használatuk körültekintést igényel.

- ❖ A fásszárú fajok esetében vastagságtól függően az injektálás és kéregkenés (néhány faj esetében kéreghántást követően a hántott felület ecsetelése) a javasolt kijuttatási módszer, mert ezek esetében a legkisebb a környező növényzet károsodása szakszerű kivitelezés esetén. Vékonyabb egyedek, magoncok illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében szükséges lehet levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
- ❖ A lágyszárú fajok esetében a kenés, illetve teljesen zárt állományok esetében a körültekintően végzett permetezés a javasolt kijuttatási technológia.
- ❖ Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
- ❖ Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése javasolt, így a kezelt és kezeletlen egyedek jól elkülöníthetők.
- ❖ A kezeléseket minden esetben az engedélykiiratban foglalt módon és az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában lehet végezni.

A fontosabb inváziós fajokra kidolgozott irtási útmutatókat és jó gyakorlatokat talál az invaziosfajok.hu weboldalon

GAZDÁLKODJ ÖKOSAN

A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG NATURA 2000 TERÜLETEIN GAZDÁLKODÓK KÉZIKÖNYVÉNEK SOROZATA

Eddig megjelent kötetek:

- I. Gazdálkodj ÖKOsan a Rábaközben
- II. Gazdálkodj ÖKOsan a Répce-mentén
- III. Gazdálkodj ÖKOsan a Rába mellett
- IV. Gazdálkodj ÖKOsan Sopron és környékén
- V. Gazdálkodj ÖKOsan a Pannonhalmi-dombságon
- VI. Gazdálkodj ÖKOsan a Gönyüi-homokvidéken
- VII. Gazdálkodj ÖKOsan a Szigetközben

VII. kötet: Gazdálkodj ÖKOsan a Szigetközben

Kiadó: Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság

Szerkesztette: Barna Csilla

Szerzők: Barna Csilla, Burda Brigitta, Takács Gábor

Fotók: Barna Csilla, Schmidt Dávid, Takács Gábor, Motkó Béla, Szabó Csaba,
Keszei Balázs, Hergovits-Szép Katalin

Festmények: Zsoldos Márton

ISBN 978-615-6266-08-8

©Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság 2021

©Szerzők

Minden jog fenntartva. A kiadó és a szerzők engedélye nélkül nem sokszorosítható, valamint elektronikus keresőrendszerekben sem tárolható és publikálható.

A kézikönyv sorozat a GRASSLAND-HU projekt keretében jelenik meg.
A LIFE IP GRASSLAND-HU (LIFE17 IEP/HU/000018) projekt az Európai Unió LIFE Programjának támogatásával valósul meg.

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó.....	3
Mit tehetsz Natura 2000 gazdálkodóként?.....	4
Jogszabály által meghatározott kötelező gyepgazdálkodási előírások.....	5
Jogszabály által meghatározott kötelező erdőgazdálkodási előírások.....	6
Agrár- és erdészeti támogatások	7
A Szigetközről röviden	8
A Szigetköz jelölő fajai	9
Vizes és vízhez kötődő élőhelyek.....	10
Nádasok és mocsarak	11
Nedves és üde gyepek.....	12
Száraz gyepek	13
Az üde és kiszáradó rétekre vonatkozó kezelési elvek	14
A természetvédelmi cél a változatos, jó természetességű rétek fenntartása megfelelő vízellátás biztosításával, mozaikos kaszálással.....	14
Száraz gyepek és kezelési elveik	15
Legeltetés	16
Jó kaszálás? Rossz kaszálás?	17
A Szigetköz Natura 2000 elhelyezkedése.....	18
Kaszálásra vonatkozó javaslatok	20
A Szigetköz erdei élőhelyei és jelölő fajai	21
Jelölő erdei élőhelyek specifikus céljai	22
Erdei élőhelyek.....	23
Erdei gyűjtés szabályai.....	26
Ha teheted, akkor tartsd meg az idős fákat és holtfákat!	27
Erdők veszélyeztető tényezői.....	28
Javasolt előírások.....	29
Szántóföldek természeti értékei	30
Kezelési javaslatok szántókra	31
Főbb inváziós növényfajok.....	32
Intenzíven terjedő növényfajok elleni kémiai védekezés	33
Impresszum	34
Tájékoztatás!.....	36

TÁJÉKOZTATÁS!

Amennyiben szeretne többet megtudni a Szigetköz kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területéről, vagy szeretné megtudni, hogy milyen jogai, kötelezettségei és támogatási lehetőségei vannak a saját tulajdonában lévő földeken, akkor keresse bizalommal munkatársainkat, akik az újonnan (2021-ben) megalakult Gyepvédelmi Tanácsadó Szolgálat tagjaiként elérhetők e-mailen és telefonon!

Burda Brigitta

burda.brigitta@fhnp.hu

+36 (30) 628 5425

Barna Csilla

barna.csilla@fhnp.hu

+36 (30) 280 2583

A terület fenntartási tervét a www.ferto-hansag.hu honlapunkon a Természetvédelem/Természetvédelmi kezelés/Natura 2000 fenntartási tervek fül alatt találja meg!

